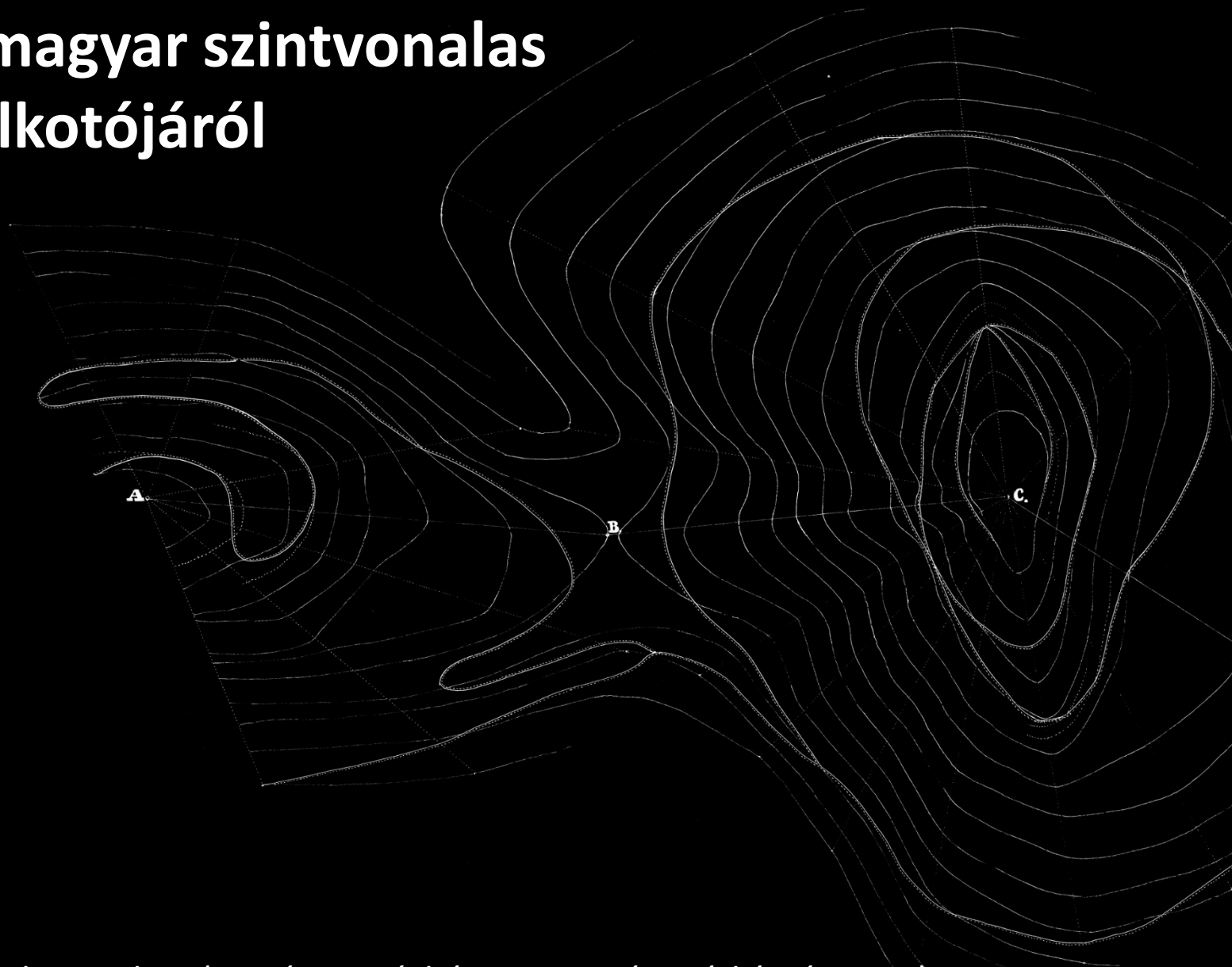
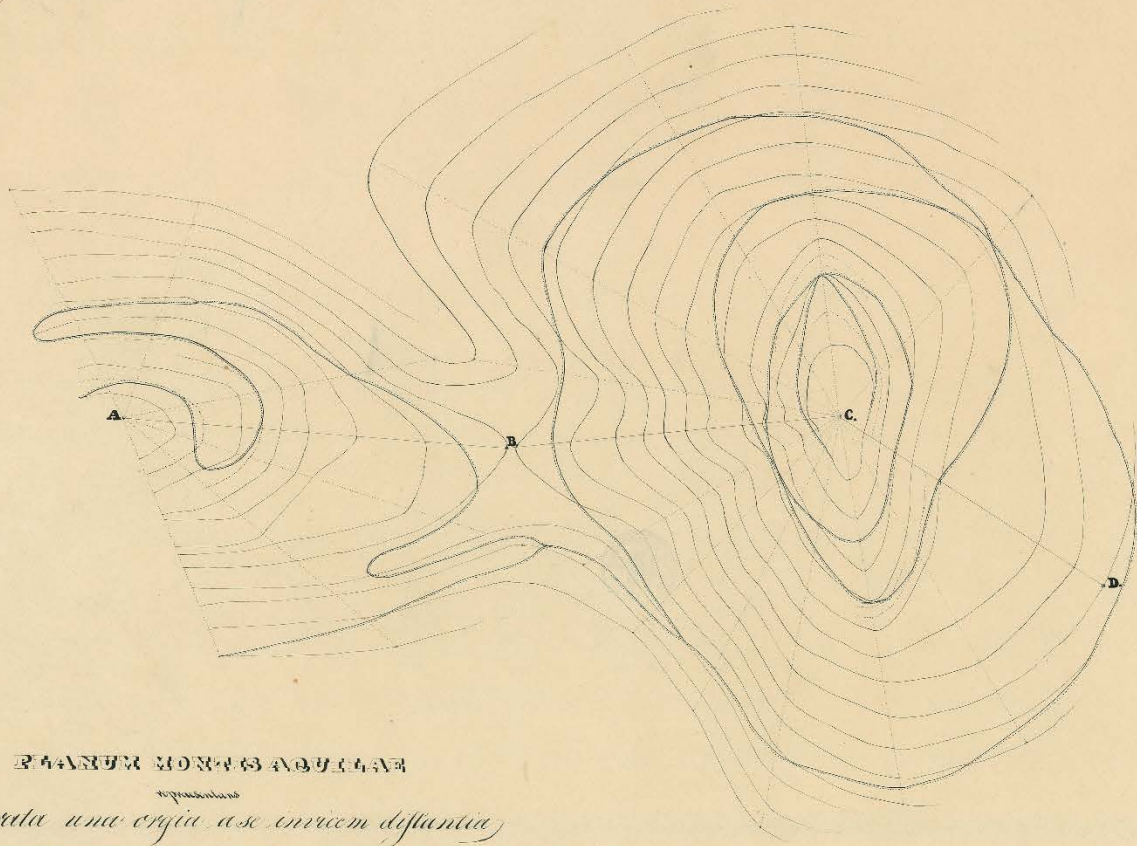

Az első magyar szintvonalas térkép alkotójáról

Oláh Krisztina, doktorandusz (Országos Széchényi Könyvtár - Térképtár; ELTE)
Gercsák Gábor PhD (Eötvös Loránd Tudományegyetem)

**Planum montis Aquilae | repraesentans | Strata una orgia a se distantia | per Auditores
 Instituti Geometrici assumptum. | Budae die 18 Maji 1843. del. | D. Braxatoris | Pestini die 30
 Maji 1843.**

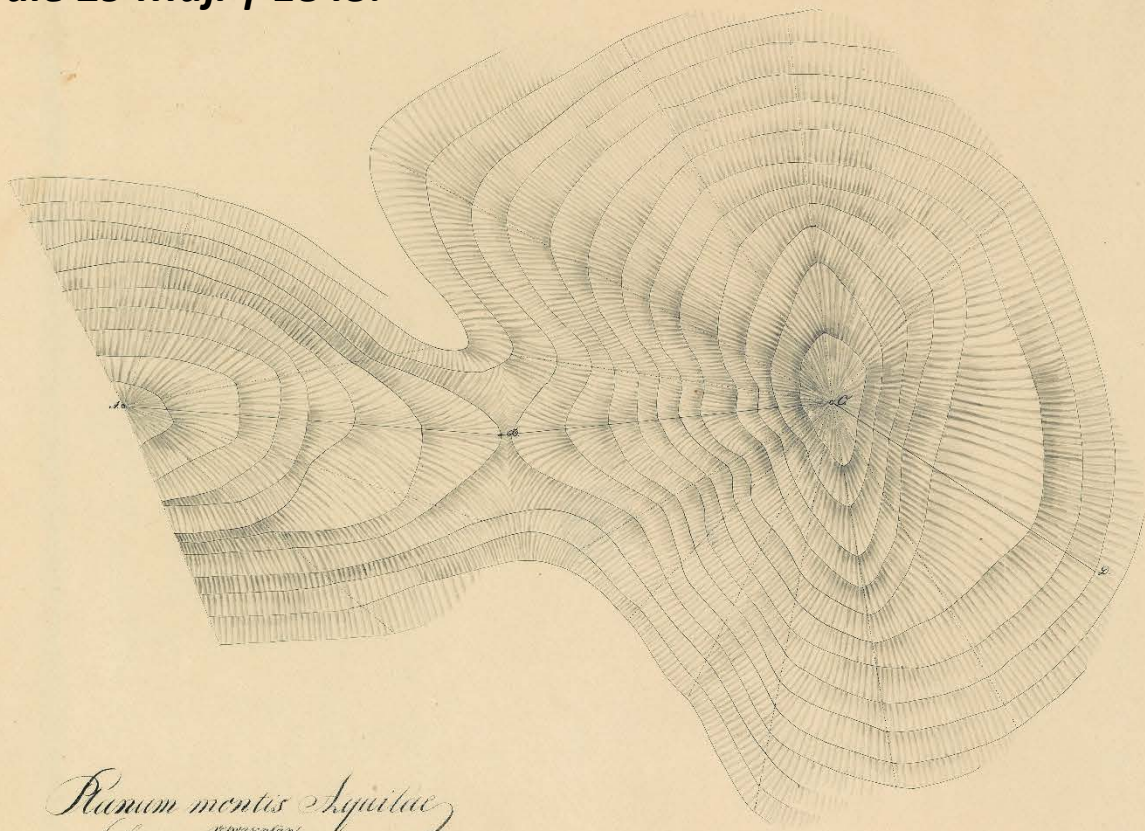
PLANUM MONTIS AQUILAE

repraesentans
 Strata una orgia a se invicem distantia
 per Auditores
INSTITUTI GEOMETRICI assumptum
 Budae die 18 Maji 1843.

del.
 D. Braxatoris
 Pestini die 30 Maji 1843.

**Planum montis Aquilae | repraesentans | Strata una orgia a se invicem distantia | per
Auditores Instituti Geometrici assumptum. | Budae die 18 Maji 1843. delineavit Braxatoris
Dániel Pestini die 29 Maji | 1843.**

*Planum montis Aquilae
repraesentans
Strata una orgia a se distantia
per Auditores
Instituti Geometrici assumptum
Budae die 18 Maji 1843*

*del. D. Braxatoris, Septembris die 20. Maji
1843.*

delineavit

Braxatoris Dániel
Pestini die 29 Maji 1843.

delineavit

Braxatoris Dániel

Pestini die 29 Maji 1843.

Braxatoris Dániel

1817. július 4. Krupina (Korpona) - 1903. november 17.
Dudince (Gyűgy)

Idem	1817	Daniel	ex Anna Knothka	Catharina Szwiatko
Idem	1817		Andreas Braxatoris	Ed. Sam. Pirowszky, D. James,
			ex Theresia Bartholomeides	Kornides, Carolina Szmetany,
				Susanna Launer.
			Susanna Hainauer	James de Kéthik

Apja Andreas Braxatoris (1782 - 1845)
Anyja Theresia Bartolomeides

pesti cukrász úrnál inaskodik.

A mult év folyamában Hoffmann Filep, báró Prónay Gábor, főfelügyelő úr oltalma alatt, háztartásánál mint szakácstanonc lön elhelyezve. Eichhorn Matild Haberern tanár ur házánál lépett szolgálatba. Artner Ilona pedig, egy valódilag keresztyén érzelmű család, Gyűgyön (Hont megyében) lakó Braxatoris Daniel mérnök úr és neje által gyermekül fogadtatott, az intézetünk iránti legszivesebb rokonérzet kifejezése, és ezen egy évvel ezelőtt még gyámol nélküli és most már, oly szerencsésé lett árvának jelen és jövő sorsát illetőleg tett nagylelkű fogadások mellett.

A tisztelt közgyűlés részéről az árvalétszámnak 30-rai felemelése

Házi Kincstár Protestáns
Családlap, Pest, 1864

1863-ban Gyűgyön mérnök.
Örökbe fogadja Artner Ilonát

 Andreas Braxatoris
 Deceased • LDW5-KPY
 No Marriage Events

 Theresia Bartholomæides
 Deceased • LD4G-FGF

Children (14)

 Carolus Braxatoris
 1806–Deceased • LD4X-FBT

 Joannes Braxatoris
 1808–Deceased • LDW5-9B4

 Matthias Braxatoris
 1810–Deceased • LDW5-G9Q

 Amalia Braxatoris
 1811–Deceased • L68C-RJD

 Carolina Braxatoris
 1813–Deceased • L68V-GHX

 Theresia Braxatoris
 1815–Deceased • L682-3TC

 Daniel Braxatoris
 1817–Deceased • LD4N-1QX

 Andreas Braxatoris
 1820–1872 • LDW5-KPT

 Johanna Braxatoris
 1822–Deceased • L68D-DMK

 Josephus Braxatoris
 1824–Deceased • LDWR-PL3

 Paullus Braxatoris
 1826–Deceased • LDWR-5NL

 Petrus Braxatoris
 1826–Deceased • LDWR-52K

 Paullus Braxatoris
 1828–Deceased • LD4G-FG6

 Joannes Braxatoris
 1830–Deceased • LD4N-TTB

honlapban es közgyűlések negyedévenkénti to-
 gnak tartatni. (M. O.)

Hontmegyének május 9 kén megválasztott
 tisztikara: 1-86 alispán: Zmeskal Zsigmond, 2.
 alispán: Horváth Miklós. Főjegyző: Majláth
 István. 1-86 aljegyző: Libertiny József (főjegy-
 zői címmel), 2-dik aljegyző: Sántha Ignác,
 3-ik aljegyző: Saller János, 4-dik aljegyző: Mé-
 hes József. Főjegyző, tiszteletbeli: Huszár Ist-
 ván (országgyűlési képviselő). Tiszt. aljegyzők:
 Haan Kálmán, Gyürky Dezső, Eudrédy Géza,
 Sebastiani Pál, Dillesz István, Vürtzler Gyula,
 Halma Lajos, Haan Sándor. Főügyész: R-guly
 János. Alügyész: Okolicsányi Gyula. Törvény-
 széki ülnökök: Paczolay Elek (egyszersmind
 hely. elnök), Rosemberszky Antal, Halmay Sán-
 dor, Növotny István, Kovács Sebestyén Gyula,
 Verebélyi József. Házi főpénztárnok: Horváthy
 Kálmán. Al- és árvapénztárnok: Heldt Ignác.
 Számvevők: Nagy Vincze, Ivánka Imre. Levél-
 tárnok: Czupik Ferencz (főj. címmel). Megyei
 várnagy: Prónay Mihály. Csenedbiztos: Kovács
 Ervin. Főorvos: Mányik János. Tiszt. főorvos:
 Kovács Sebestyén Endre. Baromorvos: Gruber
 Nándor. Mérnök: Schön Alajos. Tiszt. mérnök:
 Braxatoris Dániel. Uti biztosok: Lányi Ferencz,
 Plachy László, Zalay József, Hajdu István. Bo-
 zóki járás, főszolgabíró: Bolgár Gábor. Albírák:

1867. Budapest Közlöny

1867. május 9.
 Hont vármegye tisztikara
 tiszteletbeli mérnökké választja

Személyzetiek.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magy. kir. minister Depoli Jakab I-ső osztályu postatisztet a zágrábi postahivatalhoz gondnokká és Dukát Alajos, postaigazgatósági fogalmazót a nevezett postahivatalhoz ellenőrré nevezte ki.

I. Kinevezettek: *III. osztályu postatisztek:* Kun Antal, I-ső oszt. járulnok N.Szebenbe; Urbanovszky Károly, I-ső oszt. járulnok Posenba; Stoll

Personalnachrichten.

Lajos, Pokorni Mór és Kurcz Sándor I-ső oszt. járulnokok, mindannyian Pestre,

II. oszt. járulnokokká: Wurdelia Gábor gyakornok Zágrábba, Tischner Sándor gyakornok Posenba, Ferter István gyakornok és Skoumal József postakiadó Pestre;

postamesterekké: a posoni kerületben: Weisz Dávid Pruszkára, Braxatoris Dániel

4*

Gyügyre, Léva Antal Udvardra, Tomis József Vadkertre; — a kassai kerületben: Hauszig Lajos Krompachra; — a temesvári kerület-

oszt. járulnok N.-Váradról Pestre, Bácsmegyei István és Lingyák Antal ideiglenes minőségű postakalauzok a kassai kerületből a pesti kerületbe.

1870. Posta és Távirtda Rendelet

1870. Kinevezés postamesterré Gyügyre

1873, 1875, 1879, 1884, 1886, 1887, majd

postamesterek.

Meghaltak:

Braxatoris Dániel gyügyi és Gémes Boldizsár deszki postamesterek.

I. Posta- és távirtdakiadókka kénésítették:

1905. Posta és Távirtda Rendelet

50, Zsarnoczon 10, Ujbányán 53. Lehotkán 4, öszv. 492. Tsz. 52.

18) **Ledény**, (Ladzani) tót. Up. Báth. L. Dedinszky József. F. Braxatoris Dániel. T. Dianovszky János. Sz. 18. Mh. 11. Conf. 15. Esk. 3. Urv. 325. Lsz. 475. Szebeklében 5. öszv. 480. Tsz. 46.

Urv. 1500. Lsz. 606. Tsz. 57.

30) **Felső és Alsó Terény**, tót-magyar. Up. Ipolyságh. L. Koricsanszky Gusztáv. F. Braxatoris Daniel. T. Kubányi János. Sz. 12. Mh. 15. Conf. 16. Esk. 9. Urv. 940. Lsz. 391. Mérén 121, Gyügyön 67, Szalatnyán 7, Horváthin 10, Tompán 8, Gyerken 4, Ipolysághon 36, öszv. 644. Tsz. 56.

A Bányai ágost[ai] hitv[allású] evang[élikus] Egyházkerület névtára,
Gyula, 1868.

1868. Egyházi felügyelő Ledényben, Felső- és Alsó Terényben

1874. Egyházi felügyelő Ledényben

1885. Egyházi felügyelő Gyügyön (Darázsi, Ledény, Udvarnok)

Kempelen Béla: *Magyar nemes családok* (Budapest, 1911) 431. old.
Braxatoris. Czímerpecsét Pestmegye levéltárában. (Kősz. 55.)

Kőszeghi Sándor: *Nemes családok Pest vármegyében* (Budapest, 1899.) 55. old.
Braxatoris. czímerpecsét: Végr. Oklt. 55/XI.

Braxatoris Károly (Karel Braxatoris) végrendelete 1844-ből.

Braxatoris Dániel

1817. július 4. Krupina (Korpona) - 1903. november 17.
Dudince (Gyűgy)

Apja Andreas Braxatoris (egyházi orgonista) (1782 - 1845)
Anyja Theresia Bartolomeides

1863-ban Gyűgyön mérnök.
Örökbe fogadja Artner Ilonát.

1867. május 9. Hont vármegye tisztkara tiszteletbeli
mérnökké választja

1870-től haláláig Gyűgy postamestere.

1868-tól felügyelői tisztséget tölt be a Bányai ágost[ai]
hitv[allású] evang[élikus] Egyházkerületnél (Darázi, Ledény,
Udvarnok, Felső- és Alsó Terény)

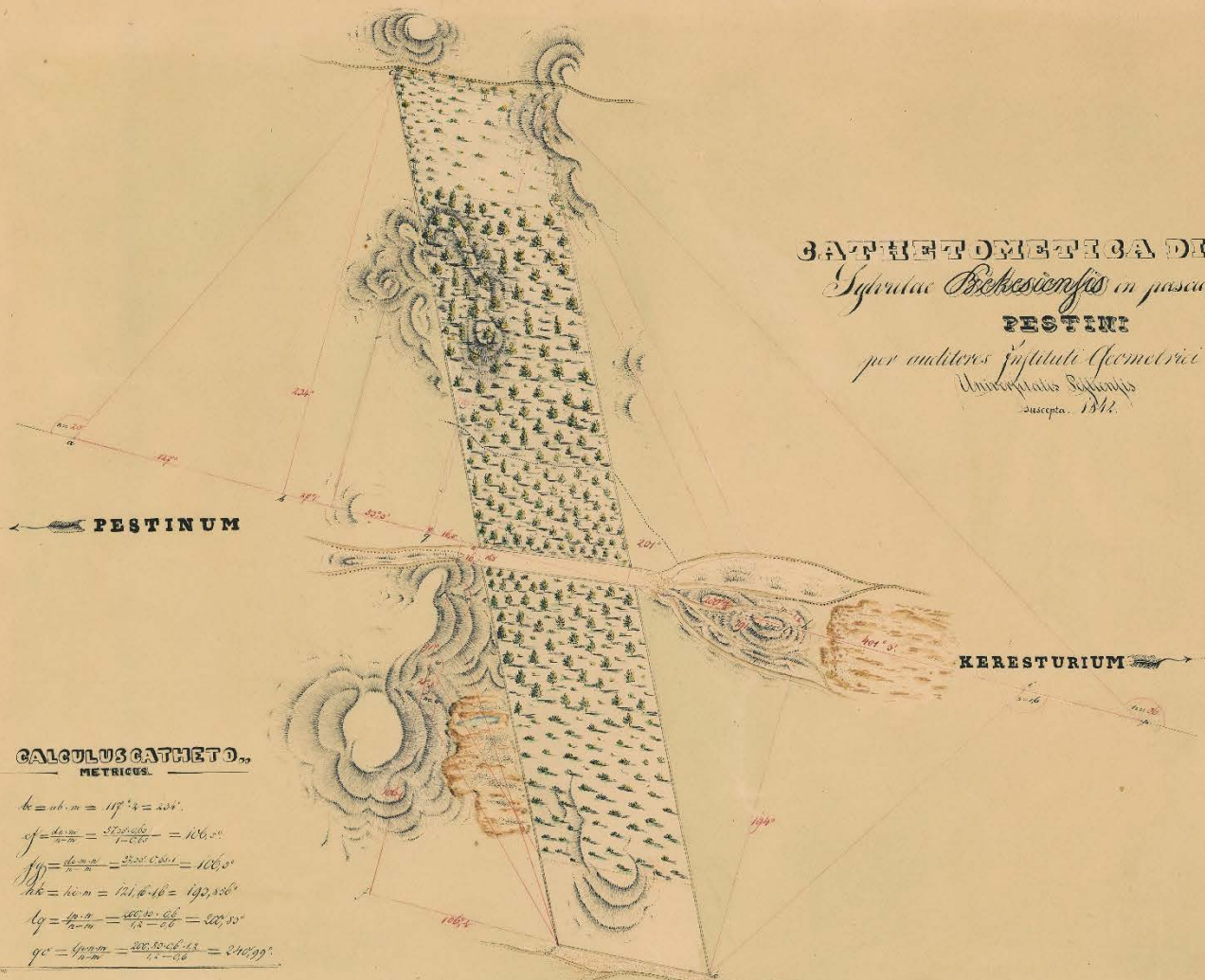

CATHETOMETRICA DIMENSIO

Sylvulae Brekesiensis in pascuis Ratis

PESTINI:

*per auctores Institutii Geometrici Regiae
Universitatis Bohemicae
 suscepta. 1817.*

CALCULUS CATHETO.
METRICUS.

$$\begin{aligned}
 h &= ab \cdot m = 117 \cdot \frac{1}{2} = 58\frac{1}{2} \\
 f &= \frac{4a \cdot m}{a^2 - m^2} = \frac{37 \cdot 58\frac{1}{2}}{1 - 0.6} = 106.0 \\
 f' &= \frac{4a \cdot m}{a^2 - m^2} = \frac{350 \cdot 58\frac{1}{2}}{1 - 0.6} = 106.0 \\
 h' &= 10 \cdot m = 121.6 \cdot 10 = 1216 \\
 l &= \frac{4a \cdot m}{a^2 - m^2} = \frac{200 \cdot 58\frac{1}{2}}{1 - 0.6} = 240.99 \\
 q &= \frac{4a \cdot m}{a^2 - m^2} = \frac{200 \cdot 58\frac{1}{2}}{1 - 0.6} = 240.99
 \end{aligned}$$

Vide Georgius Petzolt
Iconibus practicae et Theoreticae Pappi p. 0.

Delinavit Geometricus

CATHEGOMETICA DIMENSTIO

Sylvatae Bekesiensis in pascua Rakus

PESTINI

*per auditores Instituti Geometrici Regiae
Universitatis Szechenyis
suscepta. 1842.*

...
*per auditores Instituti
Geometrici Regiae*
...

Braxatoris Dániel

1817. július 4. Krupina (Korpona) - 1903. november 17.
Dudince (Gyűgy)

Apja Andreas Braxatoris (1782 - 1845)

Anyja Theresia Bartolomeides

1843-ban mérnöki oklevelet szerez az Institutum Geometricumban.

1863-ban Gyűgyön mérnök.
Örökbe fogadja Artner Ilonát.

1867. május 9. Hont vármegye tisztikara tiszteletbeli
mérnökké választja

1870-től haláláig Gyűgy postamestere.

1868-tól felügyelői tisztséget tölt be a Bányai ágost[ai]
hitv[allású] evang[élikus] Egyházkerületnél (Darázi, Ledény,
Udvarnok, Felső- és Alsó Terény)

Institutum Geometricum

II. József **1782**-ben földmérő-képző tanfolyamot szervez. Nem önálló kar, vagy szervezet, hanem a **bölcsészeti kar alá** szervezett képzés. 1785-től 1850-ig állott fenn.

Eredetileg **3 éves**, de 1806-ban a II. Ratio Educationis **2 évesre** szállítja le a képzés idejét.

Az intézet több okból sem fejlődőképes. Alapításakor megelőzte korát, továbbá közel 50 év fennállás után pedig elmaradt a korától, ebben rejlett alapvető gyengesége.

Az oktatási csomag reformja csak 1846 után következhetett be, amikor a vezető professzor, **Joseph Petzelt** javaslatot nyújt be az intézet fejlesztésére, javarészt német mintára.

Vidi Josephus Petzelt
Geometriae practicae et Hydrotechniae Professor P. O.

*Vidi Josephus Petzelt
Geometriae practicae et Hydrotechniae Professor P. O.*

Petzelt József

(Wachau, Ausztria, 1805 körül – Szentendre, 1850. augusztus 12.)

honvédtiszt, hadmérnök, egyetemi tanár

1823-tól 1841-ig katona volt a tüzérségnél. Az olmützi hadapródiskola tanára volt, gyalogsági főhadnagy. 1825-ben okleveles mérnök lett, majd öt év múlva doktor, 1841-től az Institutum Geometricum professzora, majd Varasd vármegye megválasztott táblabírája.

1848 júniusában belépett a nemzetőrségbe, tiszti rendfokozatot kapott, ő lett a tüzérség parancsnoka.

Kiválóan megszervezte az első Magyar Hadi Főtanodát és elvállalta vezetését. Hatalmas érdemeket szerzett a szabadságharc alatt a katonai oktatás megszervezésében.

Gyakorlati képzés

A gyakorlati képzés tartalmát a vezető tanár szabta meg.

Egyedül Petzelt József vette komolyan a gyakorlati képzés fontosságát:

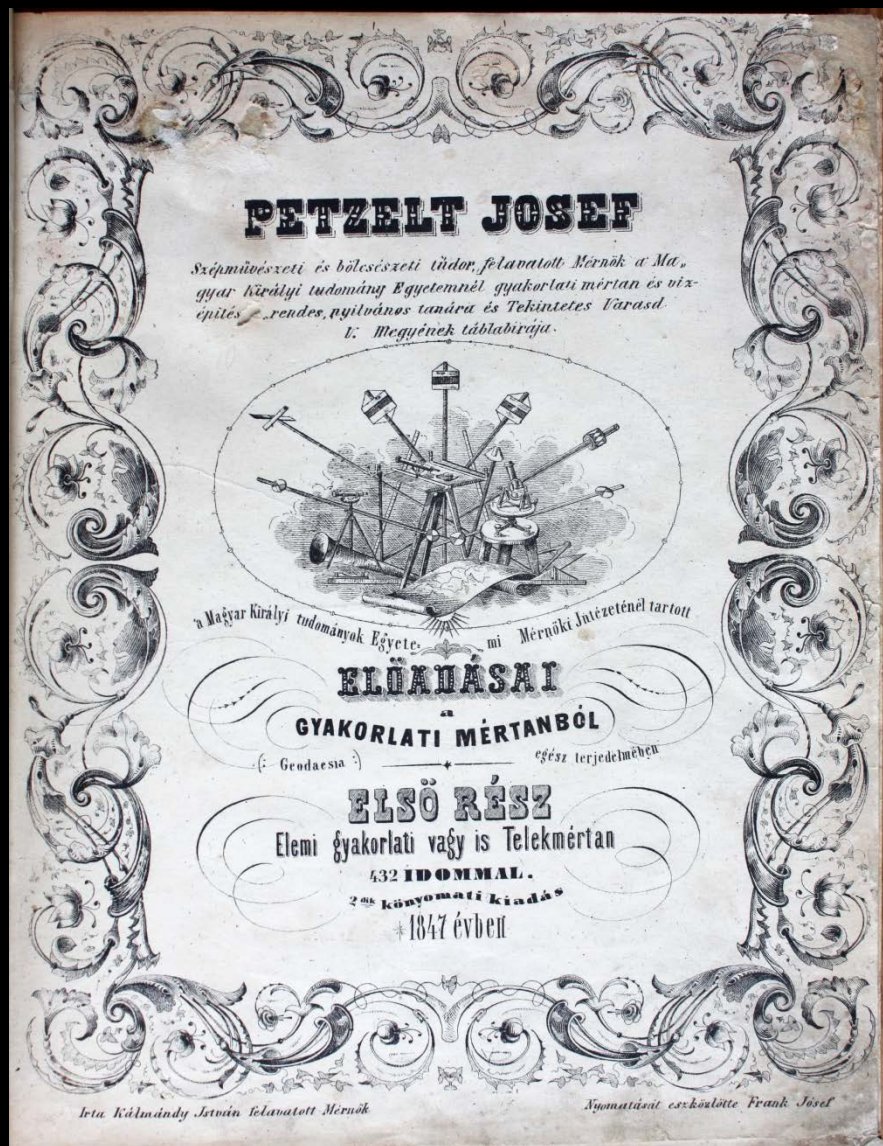
- **rendszeres terepi gyakorlat** 1842-től

1842-ben a Budai-hegységben háromszöglet , Kőbányán területet vettek fel tükrös műszerekkel, szinteztek a Kálvária-hegytől a kőbányai Conti-kápolnáig, és a Városligetben.

1843-ban szintezték a Gellért-hegyet, a Sas-hegyet és a Kis-Sváb-hegyet. Elvégezték a Városligeti-tó és a Rákos-patak hosszmetzeti felmérését.

- 174 db **műszer**rel gyarapította a szertár állományát

Petzelt magyarul gyengén beszélt. Előadásainak anyagát Kálmándy István hallgatója írta meg 1847-ben.

2. rész: **Ország-mérés**
Ismerteti a földrajzi hálózatokat, vetületeket, mértékeket, mértékarányokat, földrajzi területszámítást. Ezt követi a térképek készítésére használatos műszerek ismertetése. Bemutatja a különböző vetületeket (Bonne-, Murdoch-, Flamsteed-vetület, hajózási és centrális vetületek, sztereografikus és ortografikus vetületek). Bemutatja a napórákat.

A KIS CATOPTRICAL
CATHETOMETER

ÉS

HASZNÁLATA MEGISMERTETÉSE.

KIDOLGOZTA

Dr. PECZELT JÓSEF

A MAGY. KIR. EGYETEMNÉL PESTEN, A MÉRTAN ÉS VÍZMŰTAN TANÁRJA;
EZELŐTT A CS. KIR. GYALOGSÁGNÁL FŐ-HADNAGY ÉS TANÁR A CS. KIR.
OLMÜCZI CADETT-INTÉZETBEN.

MAGYARRA FORDÍTOTTA

S T O C Z E K J Ó S E F

HITES MÉRNÖK.

Négy köre metszett táblával.

Pitády Lajos.

BUDÁN,

A KIR. EGYETEMI NYOMDA-BETŰIVEL.

1845.

Petzelt Józsefnek tükrös
felmérő-műszer találmánya, a
„kis-catoptrical cathetometer”.

Fennmaradt példánya nem
ismert.

E műszert a német építészek és
mérnökök III. prágai gyűlésén is
bemutatta, ahol jegyzetei
szerint „kegyes kimélettel
fogadák”.

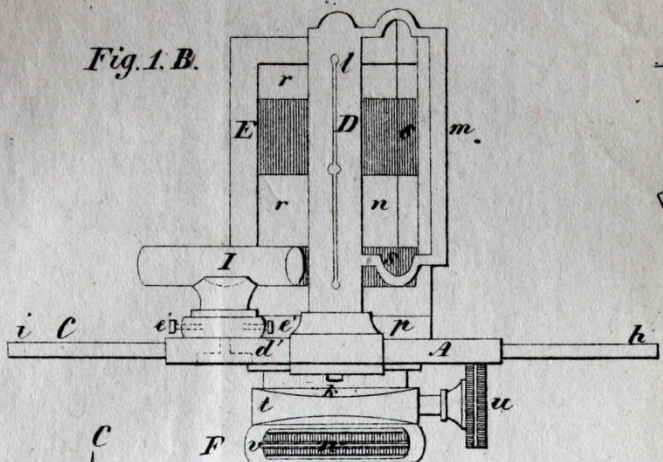

Fig. 6.

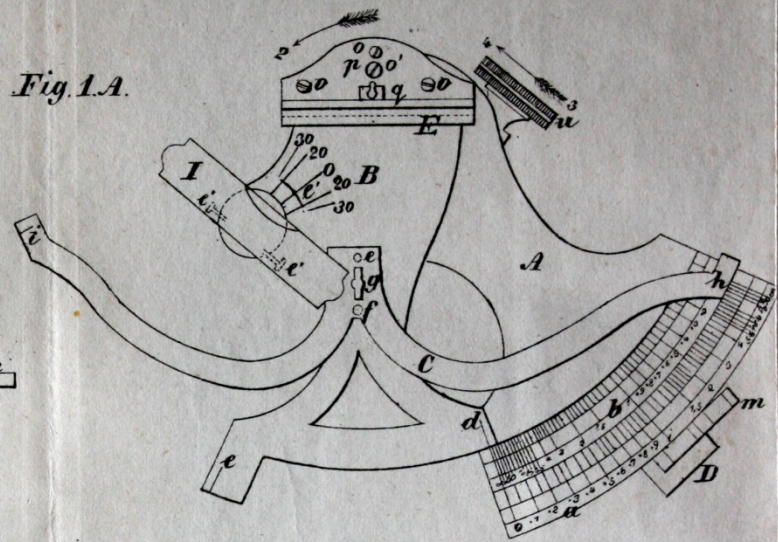
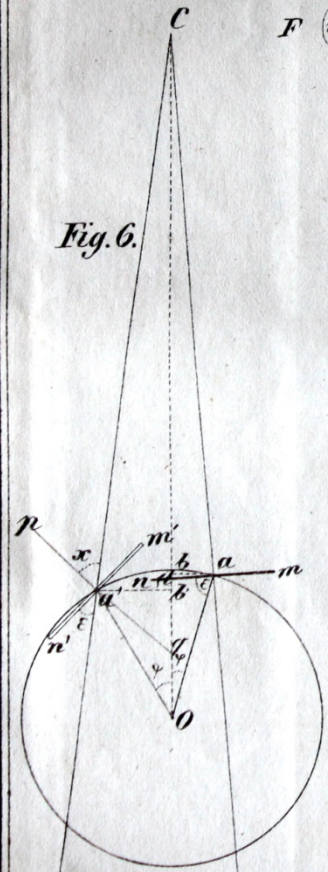

Fig. 1.A.

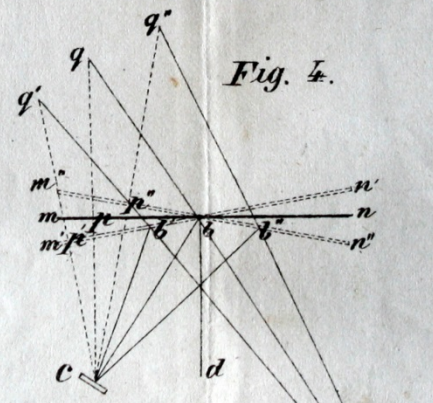

Fig. 7.

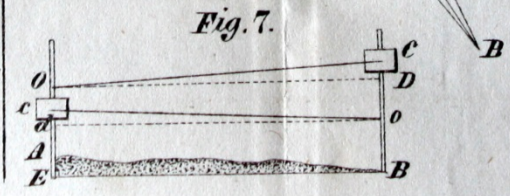

Fig. 7.

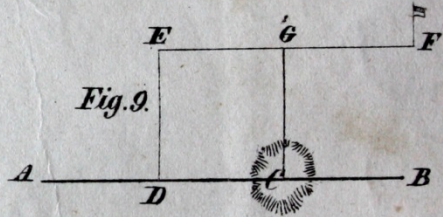

Fig. 9.

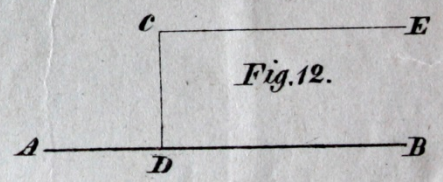

Fig. 12.

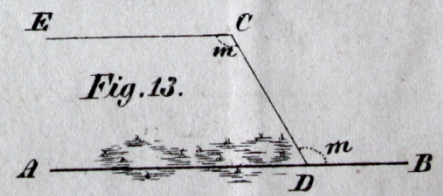

Fig. 13.

Fig. 19

Fig. 21.

N

Előszó

A mérő tükör-műszerek' jelessége általánosan elismert. Kisded alak, vivékenység, egyszerűség, változatlanóság s ezért tartós szerkezet, szabad kézbőli használhatóság s így az állomási hely akadályaitól függetlenség, végre olcsóság, megkülömböztető tulajdonai ezen műszereknek, minden egyébek felett. Ezen tulajdonok miatt a tükör műszerek minden had-mértani műtételekre alkalmasak, de kiváltképp olyanokra, mellyek sürgető körülmények között teendők, hol t.i. sietve vagy lóról, segéd-eszközök s a mennyre lehet feltűnés nélkül p. o. az ellenség színe előtt intézendő a dolog. [...]

PETZELT JÓZSEF

HONV. ALEZREDES

1805 – 1850

AZ 1848-BAN ALAPITOTT
HADI FŐTANODA
IGAZGATÓJA

*EMELTETTE A KLKF
1977-BEN*

Köszönöm a figyelmet!